

**Підтримка ВООЗ
у сфері розвитку
системи охорони
здоров'я в Україні**

2016–2019

© World Health Organization 2020

Деякі права захищені. Цей документ доступний за ліцензією Creative Commons Attribution-NonCommercialShareAlike 3.0 IGO (CC BY-NC-SA 3.0 IGO; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo>).

За умовами цієї ліцензії дозволяється робити копії, розповсюджувати та адаптувати цей текст в некомерційних цілях за умови належного посилання на цей документ, як це зазначено нижче. При будь-якому використанні цього тексту не повинно бути жодних припущень про те, що ВООЗ підтримує будь-яку конкретну організацію, продукцію або послуги. Використання логотипу ВООЗ не дозволяється. При адаптації цього тексту необхідно отримати таку ж саму ліцензію на адаптований документ або еквівалентну ліцензію Creative Commons. При перекладі цього тексту необхідно додати таку примітку: «Цей документ перекладено не Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). ВООЗ не несе відповідальності за зміст та точність цього перекладу. Автентичним та дійсним є оригінальне видання англійською мовою».

Будь-яке посередництво, пов'язане із суперечками, що виникли під час дії ліцензії, повинно здійснюватися за правилами посередництва Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Пропонована назва для цитування. Підтримка ВООЗ у сфері розвитку системи охорони здоров'я в Україні 2016-2019. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВООЗ; 2019.

Бібліографічний запис (CIP). Бібліографічний запис можна знайти за посиланням: <http://apps.who.int/iris>.

Продажі, права та ліцензії. Щоб придбати публікації ВООЗ, перейдіть за посиланням <http://apps.who.int/bookorders>. Щоб подати запит на комерційне використання та отримання прав і ліцензії, перейдіть за посиланням <http://www.who.int/about/licensing>.

Матеріали третіх сторін. Для повторного використання матеріалів із цього документу, які належать третім сторонам, таких як таблиці, діаграми або малюнки, вашою відповідальністю є визначити, чи потрібно отримувати дозвіл від власника на повторне використання права інтелектуальної власності. Ризик позовів у результаті порушення права на будь-який компонент цього документу, що належить третій стороні, лежить виключно на користувачах, які використовують матеріали з цього документу.

Загальні примітки. Використовувані позначення та виклад матеріалу в цій публікації не мають наміру вираження будь-якої думки з боку Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо правового статусу тієї чи іншої країни, території, міста або району, або їх влади, або щодо делімітації їх кордонів. Пунктирні лінії на географічних картах позначають приблизні кордони, щодо яких поки що ще може не бути повної згоди.

Згадування конкретних компаній або продукції деяких виробників не означає, що вони схвалені або рекомендовані Всесвітньою організацією охорони здоров'я, та мають перевагу в порівнянні з іншими продуктами аналогічного характеру, які не було згадано в тексті. За винятком тих випадків, коли це помилки та пропуски, назви патентованих продуктів виділяються початковими великими літерами.

Для перевірки інформації, що міститься в цій публікації, Всесвітня організація охорони здоров'я вжила всіх розумних запобіжних заходів. Водночас опубліковані матеріали поширюються без будь-якої гарантії їхньої правильності, як вираженої, так і непрямої. Відповідальність за інтерпретацію та використання матеріалу лягає на читача. Всесвітня організація охорони здоров'я за жодних обставин не несе відповідальності за збитки, які виникли в результаті його використання. Погляди, висловлені в цій публікації авторами, редакторами або групами експертів не обов'язково відображають рішення чи офіційну політику Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Надруковано в Україні.

Зміст

Передмова	iv
Співавтори	v
Скорочення	vi
Вступ	1
Національні політики у сфері охорони здоров'я, стратегії та плани: на шляху до досягнення Всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я в Україні	2
Посилення управління в сфері охорони здоров'я та структурування діалогу з розробки політик в Україні	3
Спільна міжнародна підтримка для зміцнення системи охорони здоров'я в Україні	4
Нові принципи фінансування у сфері охорони здоров'я	5
Забезпечення фінансового захисту	6
Пацієнт-орієнтовані послуги у сфері охорони здоров'я та розвиток людських ресурсів: покращення доступу до якісних базових медичних послуг	7
Зміцнення спроможності сфери громадського здоров'я	8
Посилення керівної ролі ЦГЗ	9
Ефективна мережа ПМД	10
Кадровий потенціал у сфері охорони здоров'я	11
Розробка ефективних моделей надання послуг у сфері охорони здоров'я	12
Доступ до лікарських засобів та інших технологій у сфері охорони здоров'я: забезпечення науково обґрунтованого та економічного доцільного охоплення для населення	13
Медичні технології та лікарські засоби	14
Системи охорони здоров'я, інформація та доказовість: забезпечення усвідомленого прийняття рішень у сфері охорони здоров'я	16
Забезпечення якості медичних даних	17
Дослідження	18
Посилання	20

Передмова

Фото © ВООЗ/Володимир Шуваєв

ВООЗ має багаторічний досвід підтримки розвитку системи охорони здоров'я в Україні. Останнім часом спільні зусилля посилилися в таких сферах як надання підтримки в розробленні стратегій, генерування науково-обґрунтованої інформації та розвиток кадрового потенціалу; надання рекомендацій щодо розробки та впровадження політик, обмін досвідом між країнами та організаціями, побудова ділових відносин та реагування на невідкладні потреби. У той же час, Україна пріоритезувала інтервенції, метою яких є досягнення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я та покращення здоров'я населення України.

На цьому шляху зміцнення системи охорони здоров'я країни є стратегічно важливим завданням для створення міцного фундаменту з політик, організацій та заходів, необхідних для досягнення цілей всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я, а також Цілей Сталого Розвитку.

Ми були свідками сміливих кроків із розвитку нових підходів до фінансування системи охорони здоров'я, зосередженої на первинній медичній допомозі та системі громадського здоров'я, покращення доступу до лікарських засобів та вирішення проблеми зростаючого тягаря неінфекційних захворювань. Ці зусилля супроводжувалися створенням нових структур та розвитком їх спроможностей.

Цей документ є коротким оглядом підтримки, яку ВООЗ надавало керівництву України протягом 2016–2019 рр. у розробленні життєздатних, реалістичних, комплексних та послідовних політик і стратегій, а також конкретних планів, необхідних для їхнього втілення та покращення роботи української системи охорони здоров'я. Тут описані нещодавні зусилля Бюро ВООЗ в Україні, Європейського регіонального бюро ВООЗ та штаб-квартири ВООЗ, а також місцевих і міжнародних експертів. ВООЗ підтримує трансформацію системи охорони здоров'я, яка зараз відбувається в Україні, співпрацюючи з багатьма партнерами з розвитку та зацікавленими сторонами, які займають активну позицію в країні. Від імені ВООЗ я висловлюю подяку всім партнерам, які допомогли нам у проведенні такої масштабної роботи.

Для досягнення консенсусу та всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я, а також для формування нових ролей і розширення спроможностей урядових структур та надавачів послуг ще потрібно докласти багато зусиль. Ми з нетерпінням чекаємо продовження роботи з національними та міжнародними партнерами для забезпечення кращого здоров'я для кожного в Україні та у всьому світі.

Ярно Хабіхт,
Представник ВООЗ в Україні та Керівник Бюро ВООЗ в Україні.

Співавтори

Цей звіт було складено Катериною Фіщук (Спеціаліст з координування реформ охорони здоров'я, Бюро ВООЗ в Україні) на основі технічної інформації, яку надали Ольга Александрова (Спеціаліст з питань громадського здоров'я, Бюро ВООЗ в Україні), Анастасія Брильова (Спеціаліст з надання послуг охорони здоров'я, Бюро ВООЗ в Україні), Альона Горошко (Спеціаліст з фінансування та створення пакету гарантованих послуг, до 2019 року, Бюро ВООЗ в Україні), Євгеній Єсаков (Спеціаліст з розвитку електронних систем охорони здоров'я, до 2019 року, Бюро ВООЗ в Україні), Аліса Ладик-Бризгалова (Національний спеціаліст з питань психічного здоров'я, Бюро ВООЗ в Україні), Тааві Лаі (Старший радник з питань створення політик, до 2018 року, Бюро ВООЗ в Україні), Олександр Мартиненко (Координатор проекту, до 2019 року, Бюро ВООЗ в Україні), Владислав Одринський (Експерт з питань первинної медичної допомоги, до 2018 року, Бюро ВООЗ в Україні), Світлана Пахнутова (Національний спеціаліст з фармацевтичних питань, Бюро ВООЗ в Україні), Наталія Півень (Технічний експерт з питань громадського здоров'я, Бюро ВООЗ в Україні) та Ярно Хабіхт (Представник ВООЗ в Україні та Керівник Бюро ВООЗ в Україні).

Подяка

Представництво ВООЗ в Україні висловлює подяку Міністерству охорони здоров'я України, іншим національним зацікавленим сторонам та міжнародним партнерам із розвитку за їхню підтримку та співпрацю з метою покращення здоров'я та добробуту населення України.

Ми висловлюємо вдячність партнерам, які підтримували ВООЗ у здійсненні заходів для розвитку системи охорони здоров'я протягом 2016–2019 рр.: Партнерству із досягнення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я Європейський Союз (ЄС) – Люксембург – ВООЗ, Глобальному фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, Уряду Німеччини, Уряду Японії, Швейцарській агенції розвитку та співробітництва, Світовому банку, а також іншим партнерам, яких ми тут могли не згадати.

ВООЗ також цінує внесок партнерів у спільну роботу над активностями, описаними в цьому документі, в т.ч. Інституту громадського здоров'я Норвегії, Міжнародного механізму закупівлі ліків (Unitaid), Дитячого фонду ООН, Програми розвитку ООН, Проекту SAFEMed Агенції США з міжнародного розвитку, Центрів з контролю та профілактики захворювань США та Міжнародної класифікаційної комісії WONCA (Всесвітньої організації сімейних лікарів).

Скорочення

СПЗ	споживання протимікробних лікарських засобів
АБР	антибіотикорезистентність
ГПМД	державний гарантований пакет медичної допомоги
ЕМД	екстрена медична допомога
ІАНРНІ	Міжнародна асоціація національних інститутів громадського здоров'я
ІСРС-2	Міжнародна класифікація первинної медичної допомоги, друге видання
ММСП (ІНР)	Міжнародні медико-санітарні правила (2005)
МІС	медична інформаційна система
НСЗУ	Національна служба здоров'я України
ПМД	первина медична допомога
ФН	фармаконагляд
УНС	всеохоплюючий доступ до послуг охорони здоров'я
ЦГЗ	Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України
WONCA	Всесвітня організація сімейних лікарів

Вступ

Цей документ представляє короткий огляд основних успіхів та результатів, у досягнення яких ВООЗ зробила внесок через діяльність Представництва ВООЗ в Україні з метою зміцнення функціонування системи охорони здоров'я України в рамках дворічних угод про співпрацю на 2016–2017 та 2018–2019 рр. Заходи ґрунтувалися на Порядку денному в сфері сталого розвитку на період до 2030 року (1), зокрема на Цілі 3 сталого розвитку щодо забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку. Вони також пов'язані з трьома основними напрямками Тринадцятої загальної програми роботи ВООЗ, 2019–2023 (2): (i) досягнення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я, (ii) реагування на надзвичайні ситуації в сфері охорони здоров'я та (iii) промоція здоров'я серед населення. Ці заходи покривають чотири основні напрямки, які викладені в окремих розділах:

1. національні політики у сфері охорони здоров'я, стратегії і плани
2. пацієнт-орієнтовані послуги у сфері охорони здоров'я та розвиток кадрових ресурсів
3. доступ до лікарських засобів та інших медичних технологій
4. системи охорони здоров'я, інформованість та доказовість.

Кожен розділ складається із загального вступу, тез щодо ключових напрямків роботи та блоків, в яких перераховано події, що відбулися протягом 2016–2017 та 2018–2019 рр., які слугували платформою або можливостями для обміну знаннями між національними та міжнародними партнерами.

Впровадження заходів фінансувалося з основних ресурсів та коштів ВООЗ, добровільних внесків Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, Уряду Німеччини, Уряду Японії, Швейцарської агенції розвитку та співробітництва, Світового банку та Партнерства із досягнення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я Європейський Союз (ЄС) – Люксембург – ВООЗ.

Цей документ є коротким оглядом та не обов'язково включає всі спільні заходи, проведені протягом 2016–2017 та 2018–2019 років. Крім того, цей документ не має на меті інформувати широку громадськість про трансформацію системи охорони здоров'я в Україні.

НАЦІОНАЛЬНІ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, СТРАТЕГІЇ ТА ПЛАНИ: на шляху до досягнення Всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я в Україні

Фото © ВООЗ/Наталія Півень

У 2015 році Уряд України приступив до виконання амбіційного, широкомасштабного плану трансформації системи охорони здоров'я, рухаючись у напрямку Всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я та створення спроможної системи охорони здоров'я в країні (3).

Міністерство охорони здоров'я України визначило загальну стратегію покращення системи охорони здоров'я шляхом реформування підходів фінансування з метою каталізації подальших змін у системі надання послуг охорони здоров'я (як на індивідуальному рівні, так і на рівні населення) із застосуванням цифрових рішень як прискорювачів реформи.

Посилення управління в сфері охорони здоров'я та структурування діалогу із розробки політик в Україні

ВООЗ надає підтримку Міністерству охорони здоров'я України в розбудові спроможності керувати процесом трансформації системи охорони здоров'я та, що найважливіше, управляти розробленням політик у сфері охорони здоров'я з метою покращення здоров'я та добробуту населення, зміцнення послуг громадського здоров'я та забезпечення рівного доступу до медичних послуг, які є загальнодоступними, справедливими, сталими та високоякісними. У своїй роботі Міністерство охорони здоров'я керувалося Порядком денним в сфері охорони здоров'я 2020 (4) і застосовувало загальноурядовий та загальносуспільний підхід.

Серед ключових напрямків роботи та досягнень:

- Після тривалих консультацій із Урядом України та міжнародними партнерами і за технічної підтримки ВООЗ Міністерство охорони здоров'я успішно завершило роботу над концепціями реформи фінансування системи охорони здоров'я (5), розвитку системи громадського здоров'я (6) та розвитку охорони психічного здоров'я (7), які були затверджені Кабінетом Міністрів України.
- За стратегічної підтримки ВООЗ Міністерство охорони здоров'я провело низку зустрічей-діалогів високого рівня з питань розроблення політик, направлених на створення національного консенсусу та партнерства для реформування національного сектору охорони здоров'я.
- ВООЗ активно сприяє Міністерству охорони здоров'я у впровадженні підходу «керівництва та перемовин» для вирішення проблемних питань сектору охорони здоров'я шляхом створення відповідних урядових політик. Новий Закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (8) був прийнятий Верховною Радою України в 2017 році разом із пакетом пов'язаних із ним підзаконних актів. Цей пакет документів створив міцну законодавчу та політичну базу для впровадження нових механізмів фінансування охорони здоров'я. Розробляється новий державний гарантований пакет медичної допомоги. До того ж, відповідно до рекомендацій ВООЗ, були переглянуті норми для надавачів первинної медичної допомоги з метою розширення їхньої ролі та спроможності надавати якісну допомогу.
- ВООЗ надає підтримку інституціоналізації нового законодавства в сфері громадського здоров'я в Україні шляхом підтримки та надання технічної допомоги у створенні проекту нового закону про систему громадського здоров'я. Консультанти ВООЗ також надають рекомендації з оцінки нормативно-правової бази з питань дотримання санітарного законодавства щодо захисту здоров'я, впровадження Міжнародних медико-санітарних правил (ММСП) (2005) (9) та епідеміологічного нагляду. ВООЗ переглянула та надала рекомендації до Стратегії створення системи нагляду за інфекційними захворюваннями та лабораторної мережі до 2020 року.
- Один із недавніх заходів ВООЗ включав всебічне картування процесу керування системою охорони здоров'я, що надало Міністерству охорони здоров'я цінну інформацію для подальшого розвитку системи підзвітності та керування.

Ключові документи, які були розроблені

Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я (5), Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (8) та пов'язані з ним підзаконні акти.

Наказ МОЗ України «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги» (10).

Концепція розвитку системи громадського здоров'я та проект Закону «Про систему громадського здоров'я» (6).

Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні та проект Національного плану заходів із розвитку охорони психічного здоров'я (7).

Спільна міжнародна підтримка для зміцнення системи охорони здоров'я в Україні

Для досягнення цілей амбіційного та широкомасштабного плану трансформації системи охорони здоров'я Уряд України активно долучає до співпраці численних національних стейкхолдерів, державні та неурядові організації, а також міжнародні організації та агентства з розвитку, які працюють у секторі охорони здоров'я, що забезпечує послідовність та узгодженість дій в процесі реформування системи охорони здоров'я.

ВООЗ підтримала порядок денний розвитку сфери охорони здоров'я в Україні шляхом сприяння обміну інформацією, координації та забезпечення узгодженості між діями партнерів. ВООЗ також надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я у забезпеченні лідерства у діалозі з питань розроблення політик для забезпечення міждисциплінарного підходу до регулювання сектору охорони здоров'я та створення національного партнерства у всіх пов'язаних з охороною здоров'я сферах серед національних та міжнародних партнерів за допомогою наступних заходів.

- ВООЗ виступила співорганізатором та фасилітатором низки координаційних зустрічей високого рівня за участю численних партнерів, таким чином надаючи можливість різним агенціям у процесі консультацій визначити пріоритети своєї діяльності, скоординувати напрямки роботи та посилити узгоджені зусилля для підтримки процесів трансформації національної системи охорони здоров'я.
- ВООЗ на регулярній основі забезпечує можливості для співпраці між Україною та міжнародними медичними спільнотами, сприяє встановленню зав'язків із визнаними міжнародними організаціями та асоціаціями, а також сприяє участі українських делегатів у ключових міжнародних подіях у сфері охорони здоров'я.
- Завдяки підтримці ВООЗ Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України (ЦГЗ) набув повноправного членства в Міжнародній асоціації національних інститутів громадського здоров'я (IANPHI). Щоб каталізувати досягнення в цій сфері, в 2017 році ВООЗ та Міністерство охорони здоров'я провели в Україні щорічну зустріч директорів європейських організацій-учасників IANPHI, результатом якої стало створення міжнародної мережі з метою розвитку інститутів громадського здоров'я шляхом об'єднання в контексті широкомасштабних реформ в сфері громадського здоров'я. До цієї мережі також увійшли держави-члени, які вживають заходів для отримання членства в IANPHI.
- ВООЗ надавала підтримку Уряду України в його прагненні стати партнером міжнародного руху УНС2030 (11). На сімдесят другій сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в травні 2019 року в.о. Міністра охорони здоров'я підписала від імені України Глобальну угоду щодо кроків в напрямку забезпечення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я УНС2030 (12).
- В серпні 2019 року ВООЗ очолила процес організації зустрічі для посилення діалогу серед міжнародних партнерів щодо того, як міжнародне товариство може надавати подальшу підтримку Україні в заходах для покращення стану здоров'я населення країни.

Нові принципи фінансування у сфері охорони здоров'я

З метою покращення доступу до якісних послуг охорони здоров'я та посилення фінансового захисту населення, Україна прийняла Закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

Серед ключових напрямків роботи та досягнень:

- Під час спільної місії в 2016 році ВООЗ виступила ініціатором написання спільної з іншими міжнародними партнерами заяви на підтримку запропонованого напрямку реформування сфери охорони здоров'я в Україні. Заяву було зроблено під час зустрічі високого рівня в Клубі Кабінеті Міністрів України, яка знаменувала початок процесу трансформації системи охорони здоров'я в країні.
- ВООЗ організувала та фасилітувала низку технічних місій (в т.ч. спільних місій ЄС-ВООЗ) для обміну знаннями про реформи систем охорони здоров'я, надання технічної допомоги та проведення семінарів на тему створення проектів законів стосовно нових підходів до фінансування.
- ВООЗ заключила контракти та консультувала консультантів, які підтримували Міністерство охорони здоров'я на всіх етапах розроблення проектів документів та затвердження Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я (5), прийнятої Кабінетом Міністрів в листопаді 2016 року. Ця Концепція стала першим кроком у розробленні та затвердженні нового закону щодо змін у сфері фінансування охорони здоров'я.
- ВООЗ та консультанти надали технічну допомогу у створенні проекту Закону «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (8), прийнятого Верховною Радою України в жовтні 2017 року. ВООЗ також надавала технічну допомогу консультантам при перегляді підзаконних актів для впровадження цього закону.
- У травні 2019 року ВООЗ та Світовий банк організували багатосторонню зустріч високого рівня за участю міжнародних партнерів для проведення аналізу та документування результатів, досягнутих протягом трьох років після запуску реформи фінансування системи охорони здоров'я, з метою подальшої каталізації трансформації системи охорони здоров'я в Україні.

Заходи в 2016–2017 рр.

Три місії для підтримки створення законодавства щодо фінансування системи охорони здоров'я, створення Національної служби здоров'я України (НСЗУ) та розроблення державного гарантованого пакета медичної допомоги (ГПМД).

Один Курс ВООЗ із фінансування системи охорони здоров'я в 2017 році в Барселоні, в якому взяли участь чотири експерти Міністерства охорони здоров'я.

Один Курс щодо всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я в Киргизстані, в якому взяли участь сім експертів Міністерства охорони здоров'я.

ВООЗ організувала та фасилітувала низку вебінарів щодо впровадження гарантованого пакету медичної допомоги, в яких взяли участь сім експертів Міністерства охорони здоров'я.

Здобувши незалежність, Україна успадкувала централізовану модель охорони здоров'я Семашко. За цією моделлю українська держава гарантувала безоплатні послуги охорони здоров'я всім громадянам, хоча в дійсності не могла утримувати розгалужену інфраструктуру неефективних лікарень та не мала інструментів для контролю якості надаваних послуг. За деякими оцінками, частка витрат із кишені пацієнта сягала понад 50% (13). У 2016 році новопризначена в.о Міністра охорони здоров'я продовжила впроваджувати низку ключових стратегій і програм, розроблених у 2015 році.

За стратегічної підтримки ВООЗ, Міністерство охорони здоров'я скликало основних гравців у сфері охорони здоров'я на зустріч високого рівня, під час якої обговорювалась запропонована політика реформування системи охорони здоров'я в країні. Цю зустріч очолив Прем'єр-міністр України, вона стала початком запуску масштабної національної кампанії, присвяченої трансформації сфери охорони здоров'я України. Для покращення координації та для узгодження зусиль міжнародних партнерів, ВООЗ очолила процес підготовки, підписання та презентації спільної заяви від міжнародного співтовариства у підтримку процесів реформування системи охорони здоров'я, які були запропоновані профільним Міністерством.

Забезпечення фінансового захисту

Заходи в 2018–2019 рр.

10 місій на підтримку зміни системи фінансування охорони здоров'я в Україні.

Два семінари для вищого керівництва, які провів Офіс ВООЗ зі зміцнення систем охорони здоров'я в Барселоні, для обговорення напрямків реформування та інновацій.

Один міністерський візит високого рівня до Естонії, в якому взяли участь дев'ять представників Міністерства охорони здоров'я.

Два курси щодо фінансування охорони здоров'я в Барселоні (в 2018 та 2019 роках), в яких взяли участь вісім експертів Міністерства охорони здоров'я та НСЗУ.

Один семінар із стратегічного планування щодо зміцнення системи охорони здоров'я та заходів із фінансування охорони здоров'я в Україні, який відвідали три учасники.

Після прийняття нового Закону «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (8) в 2017 році, Уряд України створив НСЗУ як новий центральний орган виконавчої влади зі стратегічною роллю в нових моделях закупівлі послуг охорони здоров'я. ВООЗ надавала допомогу цьому новоствореному органу в розбудові спроможностей та набутті керівної ролі в підписанні договорів із надавачами послуг охорони здоров'я, здійснюючи такі заходи:

- ВООЗ організувала декілька технічних місій для підтримки створення НСЗУ та розроблення гарантованого пакету медичної допомоги, а також надавала консультації у процесі розроблення підзаконних актів щодо створення та роботи НСЗУ.
- ВООЗ підтримувала розроблення моделі процедури укладання договорів та вимог до надавачів послуг первинної допомоги.
- ВООЗ організувала та надала технічну допомогу керівникам Міністерства охорони здоров'я в організації візиту до Естонії для ознайомлення з системою фінансування та управління в сфері охорони здоров'я, структурою Фонду медичного страхування цієї країни, а також процесом створення гарантованого пакету медичної допомоги та процедурами укладання угод. Цей ознайомчий візит допоміг фахівцям МОЗу отримати краще розуміння того, яким чином нова для України модель закупівлі послуг охорони здоров'я працює в європейських країнах.

Механізми та процедури укладання угод НСЗУ запустилися з 2018 року. Загалом, 98% надавачів послуг ПМД підписали угоди з НСЗУ та отримали перші виплати відповідно до фактичної кількості населення, яке вони обслуговують. ВООЗ підтримує Міністерство охорони здоров'я та НСЗУ в розробленні конкретного гарантованого пакету медичної допомоги для України. Консультанти ВООЗ підготували документ, який окреслює варіанти впровадження державного гарантованого пакету медичної допомоги в Україні та організували стратегічний семінар із розроблення базового пакету гарантованих послуг та тарифів, що допомогло Міністерству охорони здоров'я та НСЗУ визначити підходи та стратегічні пріоритети для майбутньої програми державних гарантій медичної допомоги.

ВООЗ провела оцінку вартості охорони здоров'я в Україні та опублікувала звіт «Чи може населення дозволити собі платити за охорону здоров'я?: Нові дані фінансової захищеності в Україні.»

Для оснащення органів державної влади в сфері охорони здоров'я відповідними інструментами та надійними даними про витрати на потреби населення в послугах охорони здоров'я, ВООЗ провела низку досліджень вартості послуг охорони здоров'я в Україні. Для цього експерти ВООЗ оцінили витрати, моделі та причини витрат на різні типи послуг охорони здоров'я на національному та регіональному рівнях в Україні, опублікувавши в 2018 році звіт щодо фінансової захищеності населення під назвою «Чи може населення дозволити собі платити за охорону здоров'я?: Нові дані фінансової захищеності в Україні» (13). Дослідження надає вихідні дані про фінансовий захист в Україні та може використовуватися для моніторингу впливу та ефективності поточних реформ охорони здоров'я.

ПАЦІЄНТ-ОРІЄНТОВАНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ: покращення доступу до якісних базових медичних послуг

Фото © ВООЗ/Олексій Філіппов

Ключовим компонентом реформи системи охорони здоров'я є створення інтегрованих механізмів надання послуг, які заохочують континуум догляду при різних станах здоров'я та на всіх рівнях допомоги. Крім того, щоб забезпечити доступ українців до якісних основних послуг охорони здоров'я протягом їхнього життя (в т.ч. промоція здорового способу життя, профілактика захворювань, послуги з лікування та реабілітації та послуги паліативної допомоги), Уряд України переглядає поточну модель надання послуг, де особлива увага приділяється рівновазі надання послуг зі зміцнення здоров'я та профілактики захворювань з урахуванням національних пріоритетів громадського здоров'я країни.

Зміцнення спроможності сфери громадського здоров'я

Заходи в 2016–2017 рр.

Одна місія щодо визначення пріоритетів розвитку систем громадського здоров'я.

Одна спільна місія ЄС-ВООЗ зі зміцнення системи громадського здоров'я.

Дві місії з питань кадрів лабораторної мережі в сфері громадського здоров'я.

Сім місій щодо організаційного розвитку системи громадського здоров'я.

Три місії з метою розроблення стратегії епідеміологічного нагляду.

Один семінар «Жінки та лідерство в сфері громадського здоров'я», який відвідали 22 учасники від Міністерства охорони здоров'я.

Два навчальних курси щодо оцінки кадрових потреб та робочого навантаження, які відвідали 75 учасників від Міністерства охорони здоров'я.

Чотири семінари з епідеміологічного нагляду за інфекційними захворюваннями, які відвідали 135 учасників від Міністерства охорони здоров'я.

Одна Європейська конференція з питань громадського здоров'я та дві зустрічі високого рівня Коаліції партнерів для покращення надання послуг громадського здоров'я та зміцнення спроможностей в Європейському регіоні, які відвідали п'ять представників керівництва Міністерства охорони здоров'я.

ВООЗ надає технічні знання та експертизу, щоб допомогти Україні побудувати життєздатну систему громадського здоров'я із сильними політиками щодо укріплення здоров'я та профілактики захворювань, які відповідають міжнародним стандартам. ВООЗ надає підтримку Міністерству охорони здоров'я в навчанні медичних працівників використовувати сучасні технології для виявлення, дослідження та стримування загроз для безпеки громадського здоров'я, таким чином, роблячи важливий внесок у міжнародні стратегії контролю за захворюваннями та управлінням.

Серед ключових напрямків роботи та досягнень:

- ВООЗ підтримувала створення та роботу Координаційної ради Міністерства охорони здоров'я з питань розвитку системи громадського здоров'я та координувала роботу трьох тематичних робочих груп із залученням ряду партнерів, що працювали під керівництвом Координаційної ради протягом 2016–2017 рр. Із 2018 до 2019 р. надавалася подальша цільова підтримка за пріоритетними технічними напрямками.
- ВООЗ підтримувала інституалізацію нової законодавчої бази щодо громадського здоров'я в Україні шляхом надання технічної допомоги у розробленні Концепції розвитку системи громадського здоров'я, затвердженої Кабінетом Міністрів у листопаді 2016 року, та розробленні проекту нового Закону «Про систему громадського здоров'я».
- ВООЗ надавала Міністерству охорони здоров'я рекомендації щодо переліку пріоритетних захворювань, які представляють інтерес для системи громадського здоров'я, та стратегії створення системи епідеміологічного нагляду за інфекційними захворюваннями, в т.ч. мережі лабораторій до 2020 року, щоб забезпечити відповідність вимогам нормативно-правових актів ЄС, які вступили в дію в 2018 році.
- ВООЗ надала керівництво щодо фіналізації освітніх стандартів та магістерських програм для спеціалістів у сфері громадського здоров'я та організувала консультації з різними європейськими партнерами. Це дозволить Україні розвинути нові людські ресурси в сфері громадського здоров'я, що відповідають змінам у системі надання послуг охорони здоров'я.
- ВООЗ також забезпечує керівництво в процесі оцінки нормативно-правових актів України з питань санітарно-епідеміологічного захисту населення, впровадження ММСП (2005) та епіднагляду за хворобами.
- ВООЗ провела первинний аналіз для оптимізації кадрових ресурсів у лабораторній системі громадського здоров'я, результати якого використовуються в пілотному проекті в Чернівецькій області.
- ВООЗ надавала підтримку Уряду України в розробленні Національного плану дій із адаптації здоров'я населення до змін клімату для врахування глобальних екологічних наслідків при формуванні політик охорони здоров'я. Консультанти ВООЗ розробили проект та переглянули документ, що стосується політики щодо тривалого контакту з радоном, а також надавали підтримку Міністерству охорони здоров'я в організації круглого столу під назвою «Навколишнє середовище та здоров'я»¹ (15) та плануванні національної консультації щодо впливу забруднення повітря на здоров'я.

¹ Робочий документ

Посилення керівної ролі ЦГЗ

ВООЗ надавала консультації щодо організаційних, процедурних та технічних питань, пов'язаних із роботою ЦГЗ, та зробила внесок у розроблення наказів Міністерства охорони здоров'я щодо реформування системи громадського здоров'я для забезпечення наявності повного спектру основних якісних послуг громадського здоров'я для населення. ВООЗ підтримувала розвиток потенціалу ЦГЗ через такі заходи:

- ВООЗ забезпечила керівництво у розробленні проекту кадрової політики ЦГЗ, в т.ч. прийнятого Кодексу корпоративної етики та поведінки (16).
- Консультанти ВООЗ надали рекомендації щодо організаційної структури як ЦГЗ, так і регіональних центрів громадського здоров'я, а також надавали постійну підтримку процесу визначення ключових функцій ЦГЗ та сприяли проведенню дискусії щодо розподілу функцій та завдань між Міністерством охорони здоров'я, ЦГЗ та регіональними центрами громадського здоров'я.
- ВООЗ допомагала в створенні базових курсів з громадського здоров'я для національних спеціалістів, в т.ч. семінарів з управління та моніторингу програм і проектів, а також п'ятимодульного семінару з лідерства та управління для ЦГЗ.
- ВООЗ надавала підтримку ЦГЗ в розробленні керівних документів для створення освітніх програм із громадського здоров'я на обласному рівні.
- ВООЗ розробила проект методології перегляду кращих європейських практик у сфері громадського для ЦГЗ.
- ВООЗ розробила проект Концепції створення та роботи регіональних шкіл здоров'я та подала її на перегляд до Міністерства охорони здоров'я та ЦГЗ.
- У співробітництві з законтракованим консультантом, ВООЗ надавала підтримку у розробленні проекту Концепції комунікаційної стратегії щодо пріоритетів громадського здоров'я.

Після декларації Україною наміру приєднатися до ЄС та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2014 році (17) виникла потреба наблизити низку актів національного законодавства до вимог ЄС. ВООЗ забезпечила підтримку Уряду України в узгодженні законодавства в сфері охорони здоров'я з нормативно-правовою базою ЄС. Консультанти ВООЗ розробили проект та переглянули План заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду для мінімізації довгострокових ризиків від пошкодження радоном (18) в рамках прийняття Директиви Ради 2013/59/Євратом, яка встановлює основні стандарти безпеки радіаційного захисту щодо зменшення рівнів радону в житлових і громадських будинках, на робочих місцях та зменшення радіаційних ризиків (19). ВООЗ також надавала технічну допомогу в розробленні нормативно-правових актів щодо захисту здоров'я в Україні відповідно до положень ММСП (2005) (9); процедур забезпечення безпеки крові; та системи епідеміологічного нагляду за інфекційними хворобами з відповідними визначеннями випадків згідно з новими вимогами прийнятого законодавства ЄС.

Заходи в 2018–2019 рр.

Одна спільна місія ВООЗ – CDC – IANPHI для оцінки стадій розвитку ключових корпоративних функцій ЦГЗ.

Дві місії для підтримки перегляду основних функцій та компетенцій громадського здоров'я в співробітництві з Інститутом громадського здоров'я Норвегії та IANPHI.

Дві місії щодо вдосконалення послуг лабораторій громадського здоров'я.

Одна місія щодо зміцнення політик, пов'язаних із адаптацією здоров'я людини до змін клімату.

Одна Європейська конференція з громадського здоров'я та дві зустрічі високого рівня Коаліції партнерів для зміцнення послуг громадського здоров'я та спроможностей в Європейському регіоні, в яких взяли участь чотири делегованих представники ЦГЗ.

Глобальна та Європейська зустріч IANPHI та спільні семінари ВООЗ- IANPHI, в яких взяли участь чотири представники ЦГЗ.

Одна навчально-ознайомча поїздка до Французької агенції громадського здоров'я (20), організована для двох представників Міністерства охорони здоров'я та чотирьох представників ЦГЗ.

Один базовий курс про принципи громадського здоров'я, проведений для 200 співробітників ЦГЗ.

Семінари з управління та моніторингу програм і проектів, у яких взяли участь 26 технічних та адміністративних спеціалістів ЦГЗ.

П'ятимодульний семінар щодо лідерства та управління, в якому взяли участь 37 представників ЦГЗ.

^{2,3} Внутрішній, неопублікований документ

⁴ CDC: Центри з контролю та профілактики захворювань Сполучених Штатів Америки.

Ефективна мережа первинної медичної допомоги (ПМД)

Заходи в 2016–2017 рр.

Одна технічна місія з децентралізації та механізмів фінансування первинної медичної допомоги.

Одна технічна місія, семінар та координаційна зустріч щодо якості медичної допомоги.

Семінар із ефективності первинної медичної допомоги в контексті потреб охорони здоров'я, що постійно змінюються (21), який відвідали два делегати від України.

Щорічна глобальна конференція сімейних лікарів WONCA, в якій взяли участь два експерти Міністерства охорони здоров'я.

Заходи в 2018–2019 рр.

Три місії для надання підтримки у напрацюванні нормативної бази для моделі надання первинної медичної допомоги.

ВООЗ підтримала участь українських делегатів у крос-програмних консультаціях щодо ролі первинної медичної допомоги для відповідального використання лікарських засобів та зниження антибіотикорезистентності (22) та в Конференції Співдружності незалежних держав: перехрестя політики, досліджень, освіти та практик у первинній медичній допомозі (23).

Крім вдосконалення підходів до фінансування в сфері охорони здоров'я, український Уряд вжив заходів для розвитку ефективної мережі надання послуг з особливим акцентом на надання допомоги на первинній ланці поблизу до місця проживання пацієнта, у державних або приватних закладах, підкріпленій швидким реагуванням екстреної медичної допомоги (ЕМД), інтегрованими лікарняними та спеціалізованими послугами.

ВООЗ надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я в розробленні методів організації ефективної, пацієнт-орієнтованої мережі надавачів послуг первинної медичної допомоги через такі заходи:

- ВООЗ переглянула операційне керівництво для надання первинної медичної допомоги (10) та зробила внесок у розроблення керівних принципів надання послуг ПМД, в т.ч. переліку необхідного обладнання для надання такої допомоги; телемедицини на первинній ланці; реалізації напрямлень з первинної ланки; моделей надання первинної медичної допомоги в неробочий час; засвідчення тимчасової непрацездатності та видачі лікарняних листків.
- ВООЗ надавала підтримку у впровадженні Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги (ICPC-2) в Україні та залучила постачальника послуг з метою розроблення симулятора ICPC-2 для навчання спеціалістів первинної ланки краще розуміти та використовувати ICPC-2 в їхній щоденній практиці.
- Консультанти ВООЗ переглянули та проаналізували існуючі форми звітності на рівні первинної медичної допомоги та зробили рекомендації щодо їхньої оптимізації.
- ВООЗ сприяла налагодженню зв'язків та подальшому включенню України до глобальної мережі спеціалістів із надання первинної медичної допомоги WONCA (Всесвітня організація сімейних лікарів), а також виступила співорганізатором та співфасилітатором щорічної зустрічі WICC (Міжнародної класифікаційної комісії WONCA), яка відбулася в Україні в серпні 2018 року.

Прийняття Закону «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (8) в 2017 році дозволило українцям вільно обирати надавачів послуг первинної допомоги. В рамках загальнонаціональної кампанії «Лікар для кожної сім'ї», 60% населення підписали декларації з конкретним надавачем послуг первинної медичної допомоги. Паралельно, роль та спроможності надавачів первинної допомоги підсилюються відповідно до рекомендацій ВООЗ. Крім того, так званий принцип «гроші йдуть за пацієнтом» безпосередньо заохочує медичних працівників надавати якісні послуги пацієнтам.

Кадровий потенціал у сфері охорони здоров'я

Уряд України задекларував, що покращення здоров'я населення досягатиметься в тому числі завдяки ефективній роботі, компетенції, наявності та продуктивності кадрів у сфері охорони здоров'я та громадського здоров'я.

ВООЗ надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я в управлінні динамічним ринком праці в сфері охорони здоров'я і покращенні розподілу та підвищенні ефективності наявних медичних працівників через такі заходи:

- ВООЗ організувала ряд стратегічних сесій з питань кадрового потенціалу в сфері охорони здоров'я за участю керівного складу Міністерства охорони здоров'я та Європейського бюро ВООЗ. Після численних консультацій ВООЗ переглянула проект Концепції професійного ліцензування лікарів (24), підготовлений Міністерством охорони здоров'я в 2018 році.
- У 2017 році ВООЗ надала підтримку Міністерству охорони здоров'я у визначенні потреб у кадрових ресурсах у сфері громадського здоров'я.
- Міністерство охорони здоров'я та ЦГЗ ініціювали процес підвищення кваліфікації кадрів громадського здоров'я, а після фасилітованих ВООЗ консультацій та нарад із різними європейськими партнерами були затверджені нові професійні та освітні стандарти.
- ВООЗ надавала підтримку в процесі розробки нових навчальних програм з ЕМД для забезпечення наявності повного спектру спеціалістів охорони здоров'я, необхідних для надання вчасної та якісної ЕМД. ВООЗ також сприяла проведенню низки національних та регіональних зустрічей зацікавлених сторін для досягнення консенсусу щодо підходів до реформи ЕМД.
- ВООЗ підтримувала зусилля Міністерства охорони здоров'я для підвищення кваліфікації та розширення функцій середнього медичного персоналу шляхом надання організаційної та технічної підтримки в організації двох національних консультацій «Реформування медсестринства в охороні здоров'я України. Освіта молодших спеціалістів», які відбулися в березні 2018 року та червні 2019 року в Києві (25).

Заходи в 2016–2017 рр.

Четвертий форум із питань кадрового потенціалу в Дубліні, Ірландія відвідали два експерти Міністерства охорони здоров'я.

Заходи в 2018–2019 рр.

Дві місії щодо розвитку кадрового потенціалу в сфері охорони здоров'я.

Один семінар високого рівня щодо кадрового потенціалу в сфері охорони здоров'я.

Один ознайомчий візит трьох представників Міністерства охорони здоров'я до Фінляндії для обміну досвідом у питаннях вдосконалення медичної освіти.

Три міжнародні заходи щодо розширення ролі медичних сестер та питань кадрового потенціалу в сфері охорони здоров'я, які відвідали три представники Міністерства охорони здоров'я.

Конференцію Всесвітньої федерації медичної освіти, що пройшла в м. Сеул, Південна Корея 7–10 квітня 2019 р., відвідали два представники керівного складу Міністерства охорони здоров'я.

Розробка ефективних моделей надання послуг у сфері охорони здоров'я

Заходи в 2016–2017 рр.

Три місії для оцінки практик у сфері реабілітації та ЕМД.

Один ознайомчий візит до Ізраїлю та дві тематичні міжнародні конференції з питань реабілітації, в яких взяли участь п'ять експертів Міністерства охорони здоров'я.

П'ята зустріч Форуму ВООЗ mhGAP⁵ 2017, Женева, Швейцарія, яку відвідав один експерт Міністерства охорони здоров'я.

Дві конференції з питань ЕМД (в Ізраїлі та Спеціальному адміністративному регіоні Гонконг), в яких взяли участь чотири представники Міністерства охорони здоров'я.

Заходи в 2018–2019 рр.

П'ять місій для обговорення та створення ефективних моделей надання послуг охорони здоров'я.

Одна місія з питань ЕМД, після якої було організовано ознайомлювальний візит щодо послуг швидкої допомоги до Естонії, в якому взяли участь дев'ять експертів Міністерства охорони здоров'я.

Одна місія з надання підтримки у розробленні механізмів фінансування послуг психічного здоров'я.

Дві місії для запровадження чотирирічної програми з розвитку реабілітації та доступу до асистивних технологій, після яких був проведений один ознайомлювальний візит до Львова, а також один представник від України взяв участь у глобальній зустрічі щодо послуг реабілітації в штаб-квартирі ВООЗ в Женеві, Швейцарія.

Одним із пріоритетів широкомасштабних реформ системи охорони здоров'я, які проводить Міністерство охорони здоров'я, є трансформація моделі надання послуг, які включають послуги у сфері громадського здоров'я, ПМД та ЕМД, в т.ч. покращення результатів лікування хворих при інфекційних, неінфекційних та психічних станах.

ВООЗ надає технічну підтримку Міністерству охорони здоров'я та НСЗУ для підвищення якості надання послуг охорони здоров'я через такі заходи:

- Разом із Міністерством охорони здоров'я ВООЗ організувала понад 10 семінарів та надала технічні консультації щодо підходів до впровадження якісних, пацієнт-орієнтованих, інтегрованих послуг охорони здоров'я, які стануть основою Технічного документу, що буде поданий на розгляд Міністерству охорони здоров'я в 2019 році.
- Спільно з національними партнерами, ВООЗ розробляє низку навчальних курсів для вдосконалення навичок та знань співробітників Міністерства охорони здоров'я та НСЗУ щодо надання та управління послугами у сфері охорони здоров'я, підзвітності та координування медичної допомоги.
- В рамках загальнонаціональних заходів з підвищення якості екстреної медичної допомоги, під керівництвом ВООЗ були проведені два раунди оцінювання знань, навичок та алгоритмів роботи в сфері ЕМД. ВООЗ також сприяла національному обговоренню результатів даних оцінювань серед керівників центрів ЕМД та обговоренню запропонованих змін до національної політики з ЕМД.
- ВООЗ переглянула та надала коментарі до Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги (26), яка була затверджена в травні 2019 року, і на основі запропонованого підходу створила документ, який окреслює можливі моделі фінансування ЕМД.
- На підтримку зусиль Міністерства охорони здоров'я в адаптації науково обґрунтованих клінічних протоколів, ВООЗ допомогла визначити 100 найпріоритетніших науково обґрунтованих настанов Duodecim для ПМД, сприяла організації процесу перекладу та надала рекомендації щодо адаптації Клінічних настанов ЕМД на догоспітальному етапі від Національної асоціації з питань ЕМД США (27) та Керівництва mhGAP (28) для надання послуг у сфері психічного здоров'я на неспеціалізованих рівнях.
- ВООЗ провела первинну оцінку національної системи надання послуг з реабілітації людей з обмеженими можливостями в 2016 році і дала рекомендації щодо додаткових заходів для розширення послуг з реабілітації та застосування реабілітаційних технологій в Україні, які будуть реалізовані в рамках п'ятирічної ініціативи з реабілітації Європейського регіонального бюро ВООЗ.

⁵ Програма дій з усунення прогалів в охороні психічного здоров'я (Mental Health Gap Action Programme – mhGAP).

ДОСТУП ДО ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: забезпечення науково обґрунтованого та економічно доцільного охоплення для населення

Фото © ВООЗ/Олексій Філіппов

Відповідно до поточної реформи системи охорони здоров'я, Уряд України проводить заходи для забезпечення справедливого доступу до основних лікарських засобів, вакцин і технологій гарантованої якості, безпеки та ефективності для населення. Крім того, Міністерство охорони здоров'я керує процесом гармонізації національного законодавства в сфері лікарських засобів; зміцнює потенціал в сфері забезпечення якості; сприяє впровадженню системи фармаконагляду (ФН) (29); а також забезпечує публічні закупівлі безпечних, економічно доступних та ефективних лікарських засобів.

Медичні технології та лікарські засоби

Заходи в 2016–2017 рр.

Одна спільна місія ПРООН-ЮНІСЕФ-ВООЗ⁸ щодо реформування системи закупівель.

Одна підготовча місія з питань антибіотикорезистентності.

Одна спільна технічна місія ЄС-ВООЗ стосовно Національної політики щодо забезпечення лікарськими засобами.

10 тематичних міжнародних заходів, конференцій та семінарів, які відвідали понад 20 національних експертів українських регуляторних органів.

Заходи в 2018–2019 рр.

Одна місія щодо принципів нагляду за безпекою та вдосконалення системи ФН.

Одна місія для перегляду Національного переліку основних лікарських засобів (39) та оцінки розвитку Департаменту з оцінки медичних технологій Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я.

Дві місії для оцінки Програми «Доступні ліки».

Одна спільна місія ВООЗ-Організації ООН з продовольства та сільського господарства для перегляду процесу розроблення Національного плану дій щодо боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів.

20 міжнародних заходів з питань видачі реєстраційних посвідчень, регулювання, стратегічних закупівель, належних виробничих практик та контролю якості, які відвідали 40 національних спеціалістів-співробітників українських регуляторних органів.

На шляху до забезпечення всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я, Уряд України працює над забезпеченням сталого доступу до якісних, ефективних та безпечних лікарських засобів і медичних виробів. ВООЗ підтримувала багатонаправлену роботу, спільно з іншими партнерами та експертами у даній галузі, для забезпечення гармонізації медичних норм і стандартів безпеки, вдосконалення закупівельних процедур, обміну інформацією та передання знань через такі заходи:

- ВООЗ надавала технічні консультації Міністерству охорони здоров'я щодо гармонізації українських фармацевтичних практик із передовими міжнародними стандартами, підтримуючи розроблення та перегляд низки національних регуляторних актів, в т.ч. Закону України «Про лікарські засоби» (30). У партнерстві з Програмою розвитку ООН, ВООЗ проаналізувала існуюче законодавство щодо прав інтелектуальної власності⁶, щоб забезпечити внесення всіх гнучких положень стосовно Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) (33) до національного законодавства.
- ВООЗ надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я в організації та проведенні низки технічних семінарів та міжнародних зустрічей, в т.ч. зустрічей високого рівня з питань прав інтелектуальної власності та забезпечення патентоздатності, а також післяреєстраційного нагляду за діагностичними тестами *in vitro* для надавачів та регулюючих органів.
- ВООЗ надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я та національним партнерам (а саме, Державній службі по контролю за лікарськими засобами, Державному експертному центру, НСЗУ) у розробленні моделі реімбурсації лікарських засобів на амбулаторному рівні, яка згодом здобула назву Програма «Доступні ліки» (34). На запит Міністерства охорони здоров'я ВООЗ провела оцінювання та надала рекомендації щодо подальшого розширення програми (для детальнішої інформації див. текстовий блок на с. 15). Для подальшого зміцнення співробітництва з метою забезпечення пацієнтів доступними ліками, ВООЗ організувала участь української делегації в трьох Літніх і в одній Зимовій школі з питань політик ціноутворення та реімбурсації⁷. Крім того, за сприяння ВООЗ українські представники взяли участь у трьох зустрічах мережі Співдружності незалежних держав із питань інформації щодо ціноутворення та реімбурсації лікарських засобів, які допомогли спеціалістам, що створюють політики, розробити регуляторні ініціативи з метою покращення доступу до фармацевтичної продукції та зменшення витрат пацієнтів на лікарські засоби з власної кишені.
- ВООЗ покращила знання та компетенції координатора з питань споживання протимікробних засобів, надавши підтримку в організації його участі в щорічних зустрічах Мережі ВООЗ з питань споживання протимікробних засобів (35), під час яких особлива увага приділялась заходам із правильного використання антибіотиків.

⁶ Два основні документи — Цивільний кодекс України та Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» (31, 32).

⁷ Літня школа з питань політик ціноутворення та реімбурсації, 23–27 липня 2018 року, Відень, Австрія; Літня школа з питань політик ціноутворення та реімбурсації, 28 серпня — 1 вересня 2017 року, Відень, Австрія; Зимова школа з питань політик ціноутворення та реімбурсації, 18–20 лютого 2019 року.

⁸ ПРООН: Програма розвитку ООН; Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ.

- Консультанти ВООЗ переглянули Національний план дій щодо боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів (36) та організували регулярні робочі обговорення національних координаторів із питань споживання протимікробних засобів та антибіотикорезистентності в Україні для приведення у відповідність та моніторингу статусу затвердження Стратегії та розроблення операційних кроків на виконання національного плану заходів для боротьби з антибіотикорезистентністю⁹. ВООЗ також підготувала та розповсюдила рекламний відеоролик щодо відповідального застосування антибіотиків (також відомий як «Лікарський реп»). У 2019 році ВООЗ продовжує свої зусилля в організації технічних консультацій для створення систематичного підходу для моніторингу питань антибіотикорезистентності та сприяння залученню до цього процесу інших галузевих секторів, таких як сільське господарство та ветеринарія.
- ВООЗ проводила технічні консультації та навчання для органів державної влади щодо зміцнення системи та готовності ФН. Команда ВООЗ із безпеки на нагляді (штаб-квартира ВООЗ) та Бюро ВООЗ в Україні спільно організували місію з метою оцінки практик ФН для нових лікарських засобів та впровадження принципів розумного нагляду за безпекою (відомих як принципи 3S) для розвитку національної системи ФН, використовуючи бедаквілін як приклад.
- ВООЗ надавала підтримку Міністерству охорони здоров'я та національним партнерам з метою зміцнення їхніх спроможностей у здійсненні стратегічних закупівель шляхом підтримки участі українських органів влади в сфері охорони здоров'я в низці міжнародних навчальних курсів та форумах обміну знаннями щодо закупівель та ведення перемовин, а також шляхом оцінки поточного процесу відбору лікарських засобів для публічних закупівель.
- У квітні 2019 року ВООЗ провела дослідження для отримання інформації про поточний стан впровадження технологій у сфері реабілітації в Україні. На основі отриманих даних та в рамках технічного завдання чотирирічної ініціативи щодо послуг з реабілітації Регіонального європейського бюро ВООЗ буде розроблена політика забезпечення доступу населення до технологій реабілітації.

У квітні 2017 року Уряд України досяг значного прогресу у забезпеченні всеохоплюючого доступу до послуг охорони здоров'я, затвердивши Програму «Доступні ліки» для реімбурсації лікарських засобів на амбулаторному рівні (37, 38). До цього в країні не існувало системи державної компенсації вартості лікарських засобів в амбулаторному секторі, а витрати домогосподарств на лікарські засоби були основною причиною їх фінансових проблем в Україні. Для підтримки запуску цієї ініціативи ВООЗ переглянула та профінансувала створення інформаційних матеріалів для підвищення обізнаності населення про Програму.

З моменту впровадження Програма забезпечила значне покращення доступу до лікарських засобів та поступово стає основним компонентом нового пакету гарантованих послуг. На запит Міністерства охорони здоров'я, ВООЗ провела оцінку цієї урядової ініціативи та надала рекомендації для розширення масштабів програми з метою забезпечення ширшого географічного покриття та подальшого зменшення витрат із кишені пацієнтів, які потребують основних лікарських засобів. У продовження роботи в цьому напрямку, наразі ведеться дискусія щодо можливості ВООЗ переглянути Національний перелік основних лікарських засобів (39).

⁹ Робочий документ.

СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКАЗОВІСТЬ: забезпечення усвідомленого прийняття рішень у сфері охорони здоров'я

Фото © ВООЗ/Олексій Філіппов

Уряд України приділив особливу увагу важливості цифрових рішень для отримання надійних даних в сфері охорони здоров'я для прийняття усвідомлених рішень і створення політик. Електронна система охорони здоров'я (e-Health) була створена для збору та аналізу інформації щодо функціонування системи охорони здоров'я та використовується для відстеження статусу поточної трансформації системи охорони здоров'я. Було вжито зусиль для трансформації національних підходів до досліджень в сфері громадського здоров'я, а також налагоджені зв'язки та стратегічні партнерства з міжнародними дослідницькими мережами.

Забезпечення якості медичних даних

Уряд України в тісному співробітництві з надавачами медичних інформаційних систем (МІС) зміцнює спроможності національної системи охорони здоров'я у сфері моніторингу та оцінки своєї роботи. З цією метою на національному рівні була розроблена електронна система охорони здоров'я «eZdorovya». Вона створена таким чином, щоби бути повністю інтегрованою з національними надавачами послуг охорони здоров'я і повинна стати джерелом медичних даних для регуляторних органів, таким чином, підвищуючи підзвітність та покращуючи внесок України в глобальну звітність.

ВООЗ підтримує Міністерство охорони здоров'я в розвитку інституційної спроможності Проектного офісу електронної системи охорони здоров'я та новоствореного державного підприємства «Електронне здоров'я», зокрема, завдяки таким заходам.

- У 2016 році, на початку впровадження урядової ініціативи із створення електронної системи охорони здоров'я, ВООЗ провела огляд підходів до створення інформаційних системи в сфері охорони здоров'я.
- ВООЗ переглянула та надала коментарі щодо технічних документів стосовно створення та функціонування електронної системи охорони здоров'я.
- ВООЗ надала технічні рекомендації до проекту Національної стратегії впровадження електронної системи охорони здоров'я, яку розробив Проектний офіс зі створення електронної системи охорони здоров'я.
- ВООЗ провела комплексний огляд управління та поточного статусу впровадження центральної електронної системи охорони здоров'я та її зв'язку із послугами ПМД.
- Консультанти ВООЗ підтримували процес розроблення архітектури програмного забезпечення для обробки даних червоного переліку (тобто переліку пацієнтів, які не підписали декларації з надавачами ПМД), капітації та модулів реімбурсації.

Заходи в 2016–2017 рр.

Дві місії для надання підтримки у розробленні стандартів електронної системи охорони здоров'я та перегляду архітектури системи.

Міжнародний тиждень електронного здоров'я 2017, Мальта, в заходах якого взяли участь чотири експерти Міністерства охорони здоров'я.

Заходи в 2018–2019 рр.

Міжнародний тиждень електронного здоров'я 2018, Іспанія, в заходах якого взяли участь два експерти Міністерства охорони здоров'я.

Зустріч для розроблення стратегії та планування електронного здоров'я в Данії, в якій взяли участь два експерти Міністерства охорони здоров'я.

Українські заклади охорони здоров'я зберігають всю інформацію в паперовому вигляді, що призводить до низької якості статистичних даних. Паперовий документообіг також перешкоджає процесу передачі даних та можливостям взаємодії між різними рівнями медичних послуг, що негативно впливає на безперервність надання медичної допомоги в країні.

ВООЗ надавала підтримку ДП «Електронне здоров'я» в розробленні системи електронних карток пацієнтів – від визначення вимог, архітектури та розроблення програмного забезпечення, до тестування та запуску кінцевого продукту. Шляхом надання технічних рекомендацій, ВООЗ забезпечила відповідність новоствореного продукту передовим міжнародним практикам у сфері охорони здоров'я та включення таких характеристик як персоналізований реєстр імунізації та опитувальники для оцінки ризику неінфекційних захворювань.

Запуск системи електронних карток пацієнтів у другій половині 2019 року також надасть Уряду інструменти контролю якості та дозволить далі впроваджувати реформу фінансування системи охорони здоров'я шляхом впровадження механізмів оплати за надану послугу.

У 2018 році, після успішного запуску кампанії «Лікар для кожної сім'ї», Міністерство охорони здоров'я та НСЗУ розпочали підготовку нових механізмів оплати за спеціалізовану медичну допомогу: пілотування оплати за послуги на амбулаторному рівні.

Надавачі медичних інформаційних систем (МІС) та центральна електронна система охорони здоров'я підтримуватиме цей процес шляхом отримання інформації про тип послуг, наданих пацієнтам, отриманих через механізм електронного направлення. ВООЗ надавала технічну підтримку ДП «Електронне здоров'я» в розробленні субпроекту щодо створення системи електронного направлення – від визначення вимог та написання специфікацій до розроблення інформаційної моделі та тестування системи і надання технічної підтримки надавачам МІС щодо інтеграції в електронну систему охорони здоров'я.

Дослідження

Уряд України зобов'язався зміцнювати національну систему досліджень у сфері охорони здоров'я та покращувати знання про стан здоров'я населення, щоб мати можливість узгоджувати дослідницьку діяльність із національними пріоритетами в сфері громадського здоров'я. ВООЗ підтримувала українські дослідницькі інститути для визначення порядку денного їхніх досліджень та зміцнення їхніх спроможностей проводити та використовувати дослідження щодо пріоритетів громадського здоров'я через такі заходи:

- Завдяки адвокації ВООЗ, Україна офіційно приєдналася до Європейської мережі досліджень у сфері охорони здоров'я (40). Для подальшого забезпечення партнерства України з міжнародними дослідницькими інститутами вперше була організована участь українських представників в онлайн-зустрічі Мережі в грудні 2018.
- Європейське бюро ВООЗ допомогло в організації семінару під назвою «Зміцнення національних систем досліджень у сфері охорони здоров'я в Європейському регіоні ВООЗ: впровадження Європейського плану дій для посилення використання даних, інформації та досліджень для створення політик в Україні», який відбувся в Києві в жовтні 2018 року.

Посилання

1. Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. New York: United Nations; 2015 (United Nations General Assembly resolution 70/1; https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E).
2. Thirteenth general programme of work 2019–2023. Geneva: World Health Organisation; 2018 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>).
3. Ukraine health reform: leapfrogging to modern health system. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018 (http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/370850/pollab-ukraine-eng.pdf?ua=1).
4. Health 2020: a European policy framework and strategy for the 21st century. Copenhagen; WHO Regional Office for Europe; 2013 (http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf).
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1013-г «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я». Київ: Уряд України; 30 листопада 2016 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249626689>).
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 1002-р «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я». Київ: Уряд України; 30 листопада 2016 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/>).
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1018-р «Про схвалення Концепції розвитку психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року» Київ: Уряд України; 27 листопада 2017 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitk>).
8. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 року №2168- VIII. Київ: Уряд України; 19 жовтня 2017 року (українською мовою; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>).
9. International health regulations (2005), third edition. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://www.who.int/ihr/publications/9789241580496/en/>).
10. Наказ МОЗ України від 19.03.2018 № 504 «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги». Київ: Міністерство охорони здоров'я України; 21 березня 2018 року (українською мовою; <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-19032018--504-prozatverdzhennja-porjadku-nadannja-pervinnoi-medichnoi-dopomogi>).
11. About us. In: UHC2030 [веб сторінка]. UHC2030 International Health Partnership; 2019 (<https://www.uhc2030.org/about-us/>).
12. Global compact for progress towards universal health coverage. UHC2030 International Health Partnership; 2019 (https://www.uhc2030.org/fileadmin/uploads/uhc2030/Documents/About_UHC2030/mgt_arrangemts_docs/UHC2030_Official_documents/UHC2030_Global_Compact_WEB.pdf).
13. Goroshko A, Shapoval N, Lai T. Can people afford to pay for health care? New evidence on financial protection in Ukraine. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018 (http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/381590/ukraine-fpeng.pdf?ua=1).
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2017 року № 1101 «Про Утворення Національної служби здоров'я України». Київ: Уряд України; 27 грудня 2017 року (українською мовою; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-n>).
15. «Здоров'я та зміни клімату» — в Україні розглянули Національний план дій з адаптації населення. Київ: Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України; 24 травня 2019 року (українською мовою; <https://phc.org.ua/news/zdorovya-ta-zmini-klimatu-v-ukraini-rozglyanuli-nacionalniy-plandiy-z-adaptacii-naselennya>).
16. Ключові принципи кадрової політики Центру громадського здоров'я. В: Вакансії. Київ: Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України; 2019 рік (<https://phc.org.ua/karerata-navchannya/vakansii>).
17. European Atomic Energy Community, European Union, The Member States, Ukraine. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. OJEU. UHC2030 International Health Partnership; 19 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>).
18. Проект акта Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду...». Київ: Міністерство охорони здоров'я України; 8 серпня 2019 року (<https://moz.gov.ua/article/public-discussions/proekt-akta-kabinetu-ministriv-ukraini-pro-zatverdzhennja-planu-zahodiv-schodo-znizhennjarivnja-oprominennja-naselennja-radonom-ta-produktami-jogo-rozpadu>).
19. Council Directive 2013/59/EURATOM on laying down basic safety standards for protection against the dangers arising from exposure to ionising radiation, and repealing Directives 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom and 2003/122/Euratom. OJEU. 17 January 2014;L13/1:1–73. (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:013:0001:0073:EN:PDF>).
20. Santé publique France [website]. (<https://www.santepubliquefrance.fr/>).
21. Workshop on primary health care performance in the context of changing health needs. 30 March 2017, Almaty, Kazakhstan. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<http://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2017/03/workshop-on-primary-health-care-performance-in-the-context-of-changing-health-needs>).

22. Iwamoto K, Pedersen HB, Tello JE, Lo Fo Wong D, Robertson J. Cross-programmatic consultation on the role of primary care in the responsible use of medicines and the reduction of antimicrobial resistance. *Expert Rev Anti Infect Ther.* 2019;17(2):75–8. doi: 10.1080/14787210.2018.1563482.
23. Commonwealth of Independent States conference: crossroad of policy, research, education and practice in primary health care. 23–24 October 2018, Almaty, Kazakhstan. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<http://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2018/10/commonwealth-of-independent-states-conference-crossroad-of-policy,-research,-education-and-practice-in-primary-health-care>).
24. Проект Концепції професійного ліцензування лікарів. Київ: Міністерство охорони здоров'я України; 12 червня 2018 року (українською мовою; <https://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-koncepcii-profesijnogo-licenzuvannja-likariv>).
25. Новина: МОЗ створюватиме нову модель медсестринства. Київ: Міністерство охорони здоров'я України; 11 травня 2018 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/moz-stvoryuvatime-novu-modelmedsestrinstva>).
26. Кабінет Міністрів України Розпорядження від 22 травня 2019 р. № 383-р Київ «Про схвалення Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги». Київ: Уряд України; 22 травня 2019 року (українською мовою; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2019-p>).
27. Model EMS clinical guidelines, version 2.2. Falls Church (VA): National Association of State EMS Officials; 2019 (<https://nasemso.org/wp-content/uploads/National-Model-EMS-Clinical-Guidelines-2017-PDF-Version-2.2.pdf>).
28. mhGAP intervention guide for mental, neurological and substance use disorders in non-specialized health settings: mental health Gap Action Programme (mhGAP), version 2.0. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/250239/9789241549790-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).
29. Essential medicines and health products: pharmacovigilance [веб сторінка]. Geneva: World Health Organization; 2019 (https://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/safety_efficacy/pharmvigi/en/).
30. Закон України «Про лікарські засоби» № 22 зі змінами. Київ: Уряд України; 2018 року (українською мовою; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр>).
31. Цивільний кодекс України. Київ: Уряд України; 2003 року (українською мовою; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>).
32. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі». Київ: Уряд України; 2012 року (українською мовою; <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>).
33. Trade-related aspects of intellectual property rights (unamended version). Annex 1C of the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, signed in Marrakesh, Morocco on 15 April 1994. Geneva: World Trade Organization; 1995 (https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm).
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року №180 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». Київ: Уряд України; 16 травня 2017 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249846950>).
35. Assessing non-prescription and inappropriate use of antibiotics: report on survey. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312306/9789289054089-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).
36. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 116-р «Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби із стійкістю до протимікробних препаратів». Київ: Уряд України; 6 травня 2019 року (українською мовою; <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proogo-planu-dij-shchodo-borotbi-iz-stijkistyu-do-protimikrobnih-preparativ>).
37. Українська програма «Доступні ліки» значно покращила доступ пацієнтів до лікарських засобів. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 12 April 2019 (<http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/news/news/2019/04/ukrainesaffordable-medicines-programme-shown-to-have-significantly-improved-access-to-medicines>).
38. Evaluation of the affordable medicines programme in Ukraine. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311229/9789289054003-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).
39. World Health Organization model list of essential medicines: 21st list. Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/325771/WHO-MVP-EMP-IAU-2019.06-eng.pdf?ua=1>).
40. Ukraine joins European Health Research Network to strengthen the health research system for evidence-informed policymaking. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 3 December 2018 (<http://www.euro.who.int/en/data-and-evidence/evidence-informed-policy-making/news/news/2018/12/ukraine-joins-european-health-research-network-to-strengthen-thehealth-research-system-for-evidence-informed-policy-making>).

Європейське регіональне бюро ВООЗ

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) — це спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, заснована 1948 року, яка опікується питаннями міжнародного та громадського здоров'я.

Європейське регіональне бюро ВООЗ — один із шести регіональних офісів в усьому світі, кожен з яких має власну програму, спрямовану на вирішення питань, пов'язаних зі станом сфери охорони здоров'я у конкретних країнах, де працює установа.

Держави-члени:

Австрія
Азербайджан
Албанія
Андорра
Бельгія
Білорусь
Болгарія
Боснія і Герцеговина
Вірменія
Греція
Грузія
Данія
Естонія
Ізраїль
Ірландія
Ісландія
Іспанія
Італія
Казахстан
Кіпр
Киргизстан
Латвія
Литва
Люксембург
Мальта
Монако
Нідерланди
Німеччина
Норвегія
Північна Македонія
Польща
Португалія
Республіка Молдова
Російська Федерація
Румунія
Сан-Марино
Сербія
Словаччина
Словенія
Сполучене Королівство
Таджикистан
Туреччина
Туркменістан
Угорщина
Узбекистан
Україна
Фінляндія
Франція
Хорватія
Чеська Республіка
Чорногорія
Швейцарія
Швеція

World Health Organization Regional Office for Europe

WHO Country Office, 58 Yaroslavska str., 04071, Kyiv, Ukraine

Tel.: +380444258828

Email: eurowhoukr@who.int

Website: www.euro.who.int/en/countries/ukraine